

Vastaanottaja: Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta TuV@eduskunta.fi

Viite: VNS 1/2026 vp

Asia: RELIEF Uudistavan elämäntavan yhteisö ry:n lausunto tulevaisuusvaliokunnalle ruokapoliittisesta selonteosta kansallisesta ruokastrategiasta.

RELIEF Uudistavan elämäntavanyhteisö ry (myöh. RELIEF) kiittää eduskunnan tulevaisuusvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto maan kasvukunnon ja *regeneratiivisen* eli *uudistavan viljelyn* näkökulmasta ruokapoliittiseen selontekoon ja ruokajärjestelmän tulevaisuuteen.

RELIEF tarkastelee lausunnossaan ruokapoliittista selontekoa erityisesti uudistavan viljelyn suomien mahdollisuuksien kautta. Selonteon asiat ovat yhteydessä toisiinsa, ja se voisi raportissa näkyä paremmin. Uudistava lähestymistapa on kokonaisvaltainen ja mahdollistaa ratkaisuja esiin nostettuihin ongelmiin. Kuitenkin uudistava viljely on mainittu selonteossa vain kerran (s. 36). Ruokajärjestelmää tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti ja elävien toimijoiden osallisuus huomioiden aina peltomaasta ruuan nauttijaan asti. Ruokajärjestelmän suhteellisen luonteen vuoksi huoltovarmuus, hyvinvointi ja kannattavuus kulkevat läpileikkaavina teemoina RELIEFin lausunnossa, samalla kun ruokakulttuurin muutos muodostaa ihmisten käyttäytymistä ohjaavan kehiksen. RELIEF nostaa esiin seuraavia huomioita ja avaa niitä lausunnossaan.

Huomiot:

Selonteossa painotettu kestävyyyteen perustuva lähestymistapa on riittämätön. Ruokajärjestelmässä on siirryttävä radikaalimmin kohti ihmistoimintaa transformatiivisesti muuttavaa uudistavuuden paradigmaa, sillä olemme ylittäneet planeettarajamme toistuvasti ja yhä voimakkaammin kestävä kehityksen periaatteista huolimatta.

Uudistava viljely tarjoaa ratkaisuja kaikkiin ruokapoliittisen selonteon ongelmiin. Se on viljelymenetelmiä laajempi kokonaisuus, joka kattaa ihmisen sisäisen ja ulkoisen todellisuuden sekä ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden lisäksi spirituaalisen ja käytännöllisen ulottuvuuden, ja näin ollen mahdollistaa transformatiivisen muutoksen.

Selonteko ylläpitää erottelua ihmisen ja muun luonnon välillä eikä tunnusta muun luonnon toimijuutta. Ruokastrategian toimeenpanossa tulisi huomioida viljelijän ja muun luonnon hyvinvointi, toimijuus ja roolit tulevaisuuden ruuantuotannossa sekä huoltovarmuustekijänä. Luontokumppanuus päätöksenteossa on tulevaisuuden viljelyssä välttämättömyys.

Ruuantuottaminen ei ole ympäristölle neutraalia, eikä ympäristöhyötyjen tuottamista voi erottaa ruuantuotannosta vain tietyille aloille, vaan sen tulee olla viljelymenetelmiä ja tilakokonaisuuksia läpileikkaavaa. Suomalainen ruokajärjestelmä ei saa hyväksyä tai edistää ympäristöhaittojen tuottamista vaan sen tulee pyrkiä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin suhteen nettopositiivisuuteen ruuantuotannossa.

Volyymi ja lyhyet arvoketjut voidaan tuottaa samoilla tiloilla. On huoltovarmuustekijä tukea monimuotoisten sekatilojen ja uudistavien yhteisöjen kehittymistä kahden erillisen polun sijaan. Pienikin voi olla kannattava, jos kulut ovat suhteessa tuotantoon.

Kaikenlaista polarisoivaa jaottelua tulisi välttää sekä kielellisessä ilmaisussa että käytännön toteutuksessa. Yhteyttä ihmisten sekä ihmisten ja muun luonnon välillä tulisi edistää.

Ruokakulttuurin muutos on avain ruuantuottajien, ruuantuotannon ja maaseudun arvostamiseen sekä alan haluttuuden lisäämiseen. Uudistava viljelyn edistäminen luo yhteyksiä kansalaisten välille, muuttaa ruokakulttuuria myönteiseen suuntaan ja lisää alan haluttuutta.

Huoltovarmuus painottaa merkittäviä asioita, viljelypanoksia, energianlähteitä ja maan kasvukuntoa, mutta jättää marginaaliin keskeisiä tekijöitä. Näitä ovat muun muassa viljelijöiden jaksaminen, karjan ja muiden eläinten hoitamisen ja käsittelyn taidot, maanviljelyn taidot erityisesti ilman ulkomaisia panoksia, maatais- ja perinnelajit, elävien maaseutuyhteisöjen luominen ja ylläpito, kansalaisten maalla asumisen taidot, sekä perinne- ja kädentaidot. Uudistava viljely ja uudistava elämäntapa ulottuu näihin kaikkiin.

Uudistavaan viljelyyn tulee saada vapautta; ympäristöhyötyjen tuottamisesta ei saa rankaista viljelijöitä. Kokeiluihin tulee kannustaa ja tukea.

1. Taustaa: Uudistava lähestymistapa

Suomen ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta kuvaa ruokajärjestelmän nykytilan ja kansallisen ruokastrategian keskeiset tavoitteet päätöksenteon tueksi. Ruokajärjestelmän nykytilan ongelmat liittyvät heikkoon kannattavuuteen, arvonlisän epätasaiseen jakautumiseen, riippuvuuteen tuontipanoksista sekä ympäristöhaittoihin. Ratkaisuja ongelmiin haetaan kahden polun kautta; 1. Volyymeihin perustuvaan tuotanto, joka tukee elintarvikeviennin kasvua ja takaa turvallisen ja kohtuuhintaisen kotimaisen ruuan saatavuuden kaikille sekä 2. vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuvaan tuotantoon, joka mahdollistaa monipuoliset tulonlähteet maaseudulla. Strategian tavoitteet liittyvät selonteossa kantavana teemana kulkevaan kestävyteen ekonomisesta, ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmista tarkasteltuna.

Sivulla 33. todetaan, että ”Luonnon kantokyvyn turvaaminen edellyttää ruokajärjestelmän uudistamista, uusien teknologioiden hyödyntämistä, kestävien viljelymenetelmien käyttöönottoa sekä kulutustottumusten muutoksia.” RELIEF huomauttaa, että planetaaristen monikriisien aikakaudella, jolloin ihmiskunta elää jatkuvasti yli planeettarajojen ja uhkaa olemassaoloaan, on **kestävien viljelymenetelmien käyttöönoton tavoittelu selkeästi liian myöhäistä ja kunnianhimoitonta**. Suunnan kääntämisessä tarvitaan radikaalimmin uudistavaa ihmistoimintaa ja paradigmanmuutosta.

Viljelijälähtöisen RELIEFin tärkein tavoite on edistää uudistavaa elämäntapaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja lisätä erityisesti uudistavan viljelyn tunnettua ja omaksumista koko ruokajärjestelmässä. Tavoitteen toteutumiseksi RELIEF näkee, että uudistavan viljelyn sisällyttäminen moniulotteisesti ruokajärjestelmän strategian käytännön toteutukseen on keskeistä. RELIEF pitää erinomaisena sitä, että ruokastrategiaa on kehitetty yhdessä laajan sidosryhmäjoukon kanssa, sillä strategian vaikuttavuuden realisoitumiseksi tavoitteiden tulee olla käytännössä toteutettavia.

Uudistava ajattelu tarjoaa mahdollisuuden transformatiiviselle muutokselle, sillä se ei toimi pistemäisesti, dikotomisesti tai sektoroituneesti, vaan se on systeeminen, dynaaminen, tasapainoon hakeutuva ja elävä ratkaisu ihmistoiminnan ongelmiin. Moniulotteisen luonteensa vuoksi sen sisäistäminen ja hyödyntäminen ruokajärjestelmässä tarkoittaa uudenlaisen paradigman omaksumista. Uudistavuus tarkoittaa jatkuvaa prosessia, jossa syntyy nettopositiivinen lopputulos. On kuitenkin huomattava, että prosessin yksittäisiä osia muuttamalla ei voida saada aikaan uudistavaa tulosta, mikäli jokin muu osa heikentyy muutoksen myötä. Uudistavuuden keskiössä onkin tasapaino, jolloin esimerkiksi taloudellinen epätasa-arvo viljelijöiden häviöksi ruokaketjussa ei ole uudistavaa. Selonteon sivulla 7 todetaan, että ruokajärjestelmän kehittäminen vaatii **kokonaisvaltaista** otetta.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- Ruokajärjestelmän tulisi tukea aidosti syvällistä ja kokonaisvaltaista uudistavaa muutosta ajatus- ja toimintatavoissamme sekä yksilö- että järjestelmätasolla toisistaan irrallisten muutosten ja pintatason toimenpiteiden sijaan. Tämä tarkoittaa läpäisevää muutosta koko ruokajärjestelmän arvomaailmassa suhteessamme luontoon sekä arvostuksessamme ruokaan ja sen tuottajiin.*

Uudistava viljelyn avulla voidaan luoda samanaikaisesti ratkaisuja alkutuotannon heikkoon kannattavuuteen sekä arvonlisän epätasaiseen jakautumiseen, vähentää riippuvuutta tuontipanoksista, hillitä ilmastonmuutosta ja parantaa siihen sopeutumista, sekä lisätä luonnon monimuotoisuutta. Kansallisen ruokastrategian visio ”Onnellisen ruuan maa – Suomesta maailman johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja” tarjoaa hedelmällisen pohjan kehittää suomalaista ruokajärjestelmää aidosti uudistavaan tulevaisuuteen tähtääväksi, mikäli samalla luovutaan vallalla olevista kestäättömistä toimintamalleista.

2. Uudistava viljely ja maan kasvukunto

Ruokapoliittisessa selonteossa on havahduttu siihen, että maan kasvukunnon heikkeneminen aiheuttaa systeemisiä ongelmia ympäristölle; ravinnevalumia, hiilen karkaamista, monimuotoisuuden heikkenemistä sekä huoltovarmuusongelmia.

Maan kasvukunto onkin elintärkeä maanviljelyn jatkumiselle tulevaisuudessa. Tarvitaan maanviljelyä, jonka avulla maatalaekosysteemien kukoistus ja tuottavuus sekä maaseudun elämä turvataan kokonaisvaltaisesti ja moniulotteisesti, ei vain yksittäisten peltolohkojen osalta. Uudistava viljely on viljelytekniisten ratkaisujen lisäksi konkreettinen ilmentymä viljelijän arvomaailmasta ja toimijuudesta. Se on kokonaisuus, jossa yhdistyvät sosiaalinen, ekologinen, ekonominen sekä spirituaalinen näkökulma sekä muun luonnon toimijuuden tunnustaminen ja viljelijän luontokumppanuus. Uudistava viljely ammentaa ikaikaisesta perinnetiedosta sekä kokemuksesta, hyödyntää nykyaikaisia innovaatioita, ja kurkottaa tulevaisuuteen huomioiden myös tulevat sukupolvet.

Uudistavan viljelyn ytimessä on ymmärrys ihmisen asemasta osana luontoa, ei sen yläpuolella tai alapuolella. Vaikka ihminen voi näennäisesti kuvitella kontrolloivansa luontoa, käytännössä ihmislajin **elämä on täysin riippuvainen** ihmisen kyvystä tehdä yhteistyötä muun luonnon kanssa. Luonto tulisikin nähdä elävänä ja tietoisena päätöksentekokumppanina, ei alistaisena ihmiselle. Tämänkaltainen ajattelu kuitenkin puuttuu ruokapoliittisesta selonteosta kokonaan, ja luonto nähdään ensisijaisesti hyödynnettävänä resurssina ruuantuotannolle.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- Muutos uudistavasti kestäväan ruuantuotantoon edellyttää luonnon toimijuuden tunnustamista sekä viljelijän ja muun luonnon välisen vuorovaikutuksen opettelua ja lisäämistä päätöksenteossa; luontokumppanuutta.*
- Luonnon näkeminen tietoisena toimijana ihmisen yhteistyökumppanina tulisi kulkea läpileikkaavana ajatuksena ja konkretisoitua ruokajärjestelmässä, sillä uudistava tulevaisuus tehdään yhteistyössä planeetan kanssa, ei pyrkimyksillä kontrolloida sitä.*

Maan kasvukunnon näkökulmasta tulee huomioida, että peltoekosysteemi tavoittelee itsestään uudistavaa prosessia. **Ymmärrys maan ravintoverkosta** sekä maaperäeliöiden vuorovaikutuksista kasvien kanssa on havaittu tutkimuksissa transformatiiviseksi. Kun tietoisuus maaperä- ja peltoekosysteemin toiminnasta ja

roolista sadontuotannossa, tauti- ja tuholaiistorjunnassa, monimuotoisuudessa, omavaraisuudessa, hiilensidonnassa, ravinnevalumien ehkäisyssä sekä kokonaisresilienssistä kasvaa, käynnistyy viljelijöiden sisäisessä maailmassa muutosprosessi, joka ajan myötä johtaa kulkemaan uudistavaa polkua oman tilansa puitteissa tuotantosuunnasta tai -tavasta riippumatta. Kun muutos kumpuaa viljelijän sisäisestä maailmasta, se on pysyvä ja etenevä, ja se vaikuttaa viljelijän toimijuuteen, joka lopulta konkretisoituu uudistavina toimenpiteinä maatalaekosysteemissä.

Uudistava luontokumppanuus tukee luonnon kantokykyä ja maan tuottavuutta, jolloin vaikutetaan paitsi huoltovarmuuteen, omavaraisuuteen ja kokonaisvaltaiseen resilienssiin, myös viljelijän taloudelliseen kannattavuuteen. Yhteistyö muun luonnon kanssa vahvistaa viljelijän hyvinvointia myös spirituaalisessa ulottuvuudessa, sillä yhteyden kokemus muuhun luontoon sekä oman toimijuuden vahvistuminen lisäävät autonomian tunnetta sekä työn merkityksellisyyttä.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Viljelijöitä tulee tukea oman luontokumppanuuden vahvistamiseen ja löytämiseen vertaisyhteisöjen, neuvonnan, ja koulutuksen avulla.*
- *Maaperän elämän merkityksellisyyttä koko ihmiskunnan elämälle on keskeistä korostaa ja konkretisoida transformatiivisen muutoksen saavuttamiseksi.*

3. Ympäristön hyvinvointi ja elannon hankkiminen

Viljelijä on ammattilainen, jonka **elanto** on riippuvainen luonnon kanssa tehtävän yhteistyön onnistumisesta. Tavoitteena on tuottaa kokonaistaloudellisesti kestäväällä tavalla ruokaa suomalaiseen yhteiskuntaan sekä vientiin. Mikään viljelytoimenpide ei kuitenkaan ole neutraali, vaan niillä on aina positiivinen tai negatiivinen vaikutus luontoon. Näin ollen, mikäli tila ei tuota ympäristöhyötyjä, se tuottaa ympäristöhaittoja. Uudistavan viljelyn avulla maatilojen on mahdollista tuottaa ruokaa luontokumppanuudesta käsin, jolloin tuloksena on *nettopositiivinen* ruuantuotanto.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Ympäristöhyötyjä tulee pyrkiä tuottamaan kaikella ruuantuotantoalalla.*
- *Kun ruokastrategian visiona on tehdä Suomesta johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja, ei ruokajärjestelmän toimeenpanon tulisi tavoitella, edistää tai hyväksyä ympäristöhaittojen tuottamista kokonaiskuvassa, vaan luoda yksi vahva yhtenäinen visio ja erilaiset polut, joiden kautta erilaiset tilat voivat kulkea kohti nettopositiivista ruuantuotantoa.*

RELIEF näkee ongelmallisena, että selonteossa painotetaan **tehostamista** ja **investointeja**, jotka tarkoittavat maatalousalalla usein rahatalouden tehoa luontoarvojen kustannuksella. Uudistavassa viljelyssä talousajattelu poikkeaa tavanomaisesta talousajattelusta siinä, että talouden kokonaisuudessa arvon saavat myös aineettomat hyödyt, kuten luonnon monimuotoisuus, ilo ja muut myönteiset tunteet, merkityksellisyys, vapaa-aika, imagohyöty ja yhteydet ihmisiin ja muuhun luontoon.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Mikäli tilan toiminta nähdään vain materiaalisen tehokkuuden kautta, menetetään luontoyhteys, joka on viljelijän tärkeimpiä työkaluja. Näin ollen viljelijän luontokumppanuus tulisi nähdä ensisijaisena investointina ja sen tehostamista tulisi tukea.*

Ongelmaksi uudistavassa viljelyssä muodostuvat paitsi tiedon ja vertaistuen puute ja taloudellisten riskien pelko, myös liian tiukat **säädökset**, jotka kuristavat viljelijän mahdollisuuksia toimia ympäristön hyväksi. Tämä näkökulma ei tule esiin ruokapoliittisessa selonteossa.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Uudistava viljely on moniulotteisesti kannattavaa, sillä se on ainoa tapa pitää tulevaisuuden tuotantoedellytykset olemassa ja lisätä ympäristön resilienssiä ilmaston muuttuessa.*
- *Maan kasvukunnon parantuessa ja uudistavien viljelymenetelmien myötä satovarmuus ja myös monin paikoin satotasot ovat kokemuksellisesti parantuneet.*
- *Tarvitaan käytännön kokeilujen tukemista ja kannustamista, riskin madaltamista, uudistavan ajattelun ja päätöksenteon sanallistamista viljelytoimien takana, tiedon lisäämistä, keskustelukulttuurin avartamista myös sisäisille kokemuksille ja luontoyhteydelle sekä yhteisöjen tukea.*
- *Viljelijät tarvitsevat vapautta toteuttaa uudistavia menetelmiä, eikä luonnon hyväksi tehtävistä toimin tulisi rangaista tukimenetyksin.*
- *Byrokratiaa tulee keventää, sillä se tekee sääntöjen noudattamisesta ja monihyötyisten uudistavien toimenpiteiden toteuttamisesta hankalia yhteensovittaa. Hallinnon tulisi pyrkiä aktiivisesti madaltaa muutoksen esteitä uudistavuuden polulla.*

4. Ruokakulttuuri, hyvinvointi ja alan haluttuus

Ruokajärjestelmän muutoksen ytimessä ovat **kansalaiset** ja heidän tekemänsä **päätökset**. Siksi muutoksen keskeisenä ratkaisuna RELIEF näkee ruokastrategian osan ”Ruoka on osa rikasta ja elävää kulttuuria”. Ruuan nostaminen sille kuuluvaan arvoon yhteiskunnassamme saa aikaan koko ruokajärjestelmään positiivisesti vaikuttavan aaltovaikutuksen. Sivulla 19 todetaan että kansalaisten hintatietoisuus on korostunut, mutta samalla kiinnostus kotimaisuuteen, lähiruokaan, vastuullisuuteen ja läpinäkyvyyteen kasvaa. Sivulla 41 kuitenkin todetaan, että kansalaisten ymmärrys ruokajärjestelmästä on paikoin heikko, mutta yhteiskunnan on tuettava viestinnällisin, kasvatuksellisin ja yhteisöllisin keinoin kehitystä, jossa kotimaisen ruuan asema vahvistuu ja ruokajärjestelmän ymmärrys syvenee. RELIEF näkee, että kansalaisten on vaikeaa kyetä tehdä valintoja muun kuin hinnan perusteella, sillä halpa hinta on markkinointikeinoista väkevin.

Hinta on toki konkreettisesti määräävä tekijä, mikäli talous rajoittaa ruuan hankkimista, mutta kansalaisten aito mahdollisuus ymmärtää tekemiään valintoja muista kuin taloudellisista näkökulmista tarkastellen on hatara, sillä ruokadiskursseissa laadulliset tekijät jäävät määrällisten ja dikotomisten (esim. liha/kasvis) keskusteluiden jalkoihin.

Siksi tarvitaan käännteentekevää muutosta **asenteisiin**. RELIEF ottaa ilolla vastaan ruokapoliittisessa selonteossa mainitun termin *ruokailo*. Ilon tuominen ruokakulttuuriin on osa uudistavaa ajattelua, aina lähtien ruuan tuottajan yhteistoiminnasta luonnon kanssa ruuan valmistukseen ja nauttimiseen asti. Ruuanvalmistustaitojen ja -perinteiden ylläpito muodostaa kokemuksellisen suhteen nautittuun ravintoon.

Erityisesti **lyhyissä arvoketjuissa** uudistava viljely tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia muodostaa yhteyksiä kansalaisten ja ruuan välille: Viljelijä luo kumppanuuden maatalaekosysteeminsä kanssa, myy raaka-aineet suoraan tai yhteisöissä ja näin muodostaa yhteyden ruuan nauttijaan, joka valmistaa ruuan luoden yhteyden siihen sekä mahdollisesti muihin ihmisiin valmistus- ja ruokailutilanteessa. Näin ruokailijan yhteys

maatilaekosysteemiin on syntynyt ja toisinpäin. Parhaimmillaan jokainen kansalainen on osa nauttimansa ruuan tuotantoa.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Jokaista kansalaista tulisi tukea kytkeytymään ruokajärjestelmään aktiivisena ja tietoisena toimijana ja ruokailon rakentajana, ei passiivisena kuluttajana.*
- *Kansalaisten ymmärrys ruuan ja sen tuotantotavan merkityksestä hyvinvoinnille sekä oman toimijuuden vahvistuminen ruokakansalaisena lisää halua ymmärtää ruuan alkuperää ja laatua, sekä lisää arvostusta ruokaa sekä sen tuottajia kohtaan.*
- *Uudistava viljely rakentaa siltaa ihmisten välillä, sillä siihen kuuluvat elimellisesti lyhyet arvoketjut, jolloin yhteys ruuan tuottajan ja nauttijan välille syntyy luontaisemmin. Lisäksi se mahdollistaa tuottamiensa ympäristöhyötyjen kautta maanviljelyn yleisen hyväksyttävyyden lisääntymisen ja auttaa muuttamaan julkista keskustelua ruokaa ja sen tuottajia arvostavammaksi.*
- *Tutkimuksissa on myös alettu saada viitteitä siitä, että uudistavalla viljelyllä on myönteistä merkitystä myös ruuan ravinnepitoisuuksiin ja mm. lihan rasvahappopitoisuuksiin. Tämä on merkittävä mahdollisuus paitsi lyhyille arvoketjuille, myös viennille.*

Viljelijöiden ja ruuantuottajien tulisi olla **näkyvä osa** suomalaista ruokakulttuuria ja ruokaidentiteettiä. Tarvitaan esimerkeiksi viljelijöitä, jotka ovat työstään voimaantuneita, kokevat merkityksellisyyttä, toimivat yhteistyössä luonnon kanssa ja ovat ylpeitä ammatistaan. Uudistava viljely tarjoaa innostavia mahdollisuuksia myös tuleville viljelijöille, sillä sen myötä ylpeys suomalaisesta ruuantuotannosta konkretisoituu viljelijöiden arvostavan luontokumppanuuden ja ravintorikkaan ruuan kautta, joka tuo arvoa koko ruokaketjuun. Uudistavuus mahdollistaa alalle tuleville ihmisille avarampaa ajattelua ja auttaa ohjautumaan sisältä päin ulkoisten paineiden sijaan. Tällainen vapaus toimia houkuttelee alalle nuoria ihmisiä, jotka eivät koe menneiden vuosikymmenten viljelykulttuuria omakseen.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Ylpeys suomalaisesta ruuantuotannosta uudistavuuden edelläkävijänä tarjoaa kansallisesti ja kansainvälisesti lisäarvoa tuotteelle.*
- *Viljelijän ja ruuantuotannon käytännön arjen tulee olla innostava, haluttu ja arvostettu osa suomalaista ruokakulttuuria; näin syntyy myös imua alalle.*
- *Tulevaisuuden viljelijät luovat omia mittareitaan onnistumiselle ja arvostavat taloudellisten ja määrällisten parametrien lisäksi autonomiaa, aitoa toimijuutta, mahdollisuutta olla merkityksellinen osa ruokajärjestelmää.*
- *Yhä useammat tulevaisuuden viljelijät kokevat vetoa työhön, jossa on vapaus toteuttaa itsensä näköistä viljelyä yhteistyössä luonnon kanssa, ja kokee sen olevan arvostettua, haluttua ja tuovan lisäarvoa tuotteelle.*

5. Yhteisöt ja huoltovarmuus

Ensisijaisesti **kemiallisiin panoksiin** nojaava viljelymenetelmä on riski huoltovarmuudelle. Se paitsi lisää riippuvuutta maatalousteollisuudesta, myös köyhdyttää pellon kasvukuntoa ja tuhoaa tulevaisuuden

sukupolvien viljelymahdollisuuksia. Se myös heikentää ekosysteemin kykyä menestyä äärevissä olosuhteissa sekä vastustaa tuholaisia ja tauteja, sekä tuottaa ravitsemuksellisesti ja laadullisesti hyvää satoa.

Uudistava viljely ei ole sidottu tuotantotapaan mutta siinä viljelijän tehtävänä on mahdollistaa ja tukea luonnon uudistavaa prosessia ruuantuotannossa ja näin parantaa satovarmuutta ja maan kasvukuntoa mahdollisimman vähän peltoa häiritsevin menetelmin. Uudistava viljely hyödyntää muun muassa luomuviljelystä tuttuja tapoja ja viljelykiertoja sekä tekee tiivistä vuorovaikutteista yhteistyötä luonnon kanssa.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *On huoltovarmuustekijä osata viljellä ilman ulkomaisia maatalouskemiallisia tuotantopanoksia, ja tämän vuoksi uudistavan viljelyn tulisi olla laajasti tuettu ja näkyvä osa suomalaista ruokajärjestelmää, koulutusta ja ruokakulttuuria.*
- *Tuotantopanosten osalta fossiilisten polttoaineiden saatavuus on suurin huoltovarmuusriski. Siksi realistisen hintaisia vaihtoehtoisia energianlähteitä, joiden raaka-aineita olisi mahdollista tuottaa itse, tulisi kehittää aktiivisesti ja kiireisesti.*

Viljelijä on maatilan **päätöksentekijä** ja valitsee toimenpiteet. Taloudella on suuri merkitys päätöksiin, mutta koska maanviljely harvoin on ammatti vain taloudellisen tuloksen vuoksi, ovat arvot ja **jaksaminen** keskeisimpiä tekijöitä viljelijöiden päätöksenteon taustalla. Viljelijöiden sisäisellä maailmalla ja kokonaisvaltaisella hyvinvoinnilla onkin merkittävä rooli tulevaisuuden ruuantuotannolle. Vaikka viljelijän jaksaminen ja hyvinvointi mainitaan huoltovarmuuden yhteydessä (s.27), tämä näkökulma kuitenkin jää marginaaliin sekä ruokapoliittisessa selonteossa että maatalousdiskursseissamme yleisesti. Taloudellinen tuki on tärkeä, mutta se ei pysty korvaamaan muita hyvinvoinnin osa-alueita, kuten merkityksellisyyttä, autonomiaa, myönteisiä tunteita, ja yhteyttä läheisiin ihmisiin, eläimiin, ja muuhun luontoon.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Viljelijöiden toimijuus päätöksentekijänä määrää tulevaisuuden käytännön viljelyn toteutumisen ja ruuantuotannon konkreettisen suunnan. Uudistavaa toimijuutta tulisi tukea erityisesti huomioimalla sekä julkisessa keskustelussa että toimenpiteiden toteutuksessa viljelijöiden merkitys arvokkaina yksilöinä, joilla on ruuantuottajina aito mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti sekä ympäristöön että koko kansalaisten hyvinvointiin yhteiskunnassamme.*
- *Viljelijöiden jaksaminen, heidän nauttimansa arvostus, kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä mahdollisuus toteuttaa arvojensa mukaista viljelyä ja kokea työssään merkityksellisyyttä ovat perustavanlaatuisia huoltovarmuustekijöitä.*

Yhteisöt ovat merkityksellisiä tulevaisuuden ruuantuotannolle sekä hyvinvoinnin tukemisessa että käytännön arjessa. Kuitenkin kiihtyvä maaseudun autioittaminen sekä infrastruktuurin ja elinmahdollisuuksien heikentäminen maaseutualueilla heikentää myös paikallisyhteisöjä ja sitä myöden viljelijöiden hyvinvointia, alentaa maaseutukiinteistöjen arvoja sekä vähentää maanviljelyn kiinnostavuutta ammattialana. Maaseutu-kaupunkidikotomia lisääntyy. Samalla kun kansalaisten kytkös ruuantuotantoon heikentyy, siihen liittyvät negatiiviset uskomukset vahvistuvat julkisessa keskustelussa ja muovaavat käsityksiä aiheuttaen eriytymistä ihmisryhmien välille.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Mikäli halutaan, että ruoka-ala on kannattava ja reilu sekä vetovoimainen, tulee maaseudun uudistaviin yhteisöihin panostaa ruokajärjestelmän kokonaisuudessa. Maaseutu ei voi olla muusta Suomesta erillinen ruuantuotannon reservaatit.*

RELIEF myös näkee, että **jaottelu** volyymeihin perustuvaan tuotantoon sekä vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuvaan tuotantoon on haitallinen. Uudistavan lähestymistavan mukaisesti monimuotoisuus ja vastavuoroisuus ovat keskeisiä resilienssitekijöitä. On lyhytnäköistä ja tuhoisaa pyrkiä ohjaamaan tiloja tuotantoon, joka voi olla haitallista sekä ympäristölle että viljelijälle.

Tilakoon kasvu tai tehokkuuden lisääminen ei välttämättä paranna viljelijän tai eläinten hyvinvointia, ja tietyn kokoluokan jälkeen laiduntaminen tai muukaan eläinten lajityypillinen käytös on vaikea toteuttaa (s.24). Tilakoon kasvu tarkoittaa myös investointeja sekä lisätyötä; onnistumisen mittaaminen pelkällä liikevaihdolla ei ole uudistavaa. Suuri velka vähentää autonomiaa ja lisää riippuvuutta ulkoisista rahoituslähteistä. Vaikka hyvin pienimuutoiselle toiminnalle ei löydy tällä hetkellä arvostusta ruokajärjestelmässämme, on huomioitava, että pienikin on kannattava, mikäli kulut ja tulot ovat tasapainossa. Tärkeää on tukea viljelijää valitsemaan itse, millaista tilaa hän haluaa viljellä.

RELIEF näkee, että kannustaminen uudistaviin **sekatiloihin** turvaa huoltovarmuutta, taloudellista kannattavuutta sekä lisää ympäristöhyötyjä, kun viljelytoimenpiteiden valikoimaan otetaan nurmet ja tilannetajuinen laidunnus. Tiloja tulisi kannustaa myös yhdistelemään monimuotoisesti eri tuotantosuuntien mahdollisuuksia ja esimerkiksi agrometsätalouden ja monimuotoisuustoimenpiteiden tieltä tulisi poistaa esteitä. Sama tila voi tuottaa ruokapoliittisessa selonteossa keskeisiä teemoja: volyymiltaan runsaasti raaka-aineita, toteuttaa lyhyitä arvoketjuja, toimia uudistavan yhteisön ytimenä, joka tarjoaa palveluita yhteisönsä asukkaille; ruuantuotantoa, koulutusta, terveyttä, hyvinvointia, majoitusta, matkailua, kulttuuria ja laadukasta elämää. Tilojen yhteistyön lisääminen tuo myös huoltovarmuutta ja paikallista ravinnekiertoa.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Viljelijän tulee voida valita itse, millaista tilaa hän haluaa viljellä.*
- *Monenlaiset mahdollisuudet toimia viljelijänä tulisi tunnustaa ja niitä tulisi tukea. Erilaiset vaihtoehdot sukupolvenvaihdosten rinnalle pitäisi mahdollistaa, sillä vapailta markkinoilta tilan ostaminen on lähes kaikille aloittaville mahdotonta. Erilaisia vaihtoehtoisia ja yhteisöllisiä ratkaisuja tulisi kartoittaa ja tukea.*
- *Jaottelu volyymeihin perustuvaan tuotantoon sekä vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuvaan tuotantoon on haitallinen. Sama tila voi tuottaa monimuotoisesti erilaisia tuotteita ja volyymeja. Sekatilat ovat huoltovarmuuden, taloudellisen kannattavuuden, ympäristöhyötyjen kannalta tuettava suunta.*
- *Kaikenlaista vastakkainasettelun lisäämistä ja dikotomioita tulisi välttää kielellisessä ilmaisussa ja toteutuksessa.*
- *Tulee korostaa uudistavaa lähestymistapaa, jonka avulla voidaan lisätä sekä ihmisten että muun luonnon välistä yhteyttä ja lisätä ymmärrystä kokonaisuuksista.*

Yleisesti huoltovarmuuden osalta huomiota tulisi kiinnittää myös marginaaliin jääviin asioihin; erilaiseen osaamiseen, joka kaupungistumisen ja viljelijäväestön vähentyessä on vaarassa kadota. Maanviljelyn,

luonnontuoteosaamisen, kalastuksen, metsästyksen, eläinten käsittelytaitojen sekä monipuolisten ja perinteisten kädäntaitojen laaja-alaisempi ylläpito olisi huoltovarmuuden kannalta keskeistä. Esimerkiksi hevostyövoima on mahdollinen apuväline pienimuotoisessa toiminnassa, mutta taidot ovat häviämässä.

Olisi syytä myös pohtia, voisiko Suomen oloihin kehitetyillä **maatiais- ja perinnelajikkeilla** sekä roduilla olla laajamittaisempaa ja näkyvämpää roolia maataloudessa, kuin geenipankeissa (s. 30). Tällä hetkellä niiden rooli ruuantuotannossa on vähäinen ja aktiivisten yksilöiden takana.

Laiduntavat eläimet lisäävät monimuotoisuutta ja karja kerää itse rehunsa sekä levittää lantansa kesäaikaan. Suomalaiset alkuperäisrodut tulevat myös toimeen niukemmalla ravinnolla ja ovat tottuneet Suomen oloihin. Lisäksi esimerkiksi kotimaiset monivuotiset ruoho- ja puuvartist kasvit tuottavat satoa vuodesta toiseen pienemmällä vuosittaisella panostuksella.

RELIEF esittää, että tulevaisuusvaliokunta huomioi seuraavat seikat:

- *Marginaalisia tekijöitä huoltovarmuuskeskustelussa tulisi tarkastella arvokkaina, sillä erilaiset taidot ja perinnelajikkeet voivat tarjota tulevaisuudessa yllättävää resilienssiä paikallisyhteisöissä.*
- *Ruokajärjestelmää ei tule ajatella vain kasvottomana systeeminä, vaan tiedostaa sen elävät toimijat ja päätöksentekijät, jotka muodostavat kokonaisuuden. Kohtaaminen, yhteydet ja muodostetut vuorovaikutteiset suhteet saavat aikaan uudistavaa kierrettä, joka ruokkii itseään.*

6. Yhteenveto

Ruokapoliittinen selonteko käsittelee ruokajärjestelmän kokonaisuutta irrallisina asioina. RELIEF huomauttaa myös kestävästä lähestymistavasta riittämättömyydestä. Syvälinen ja kokonaisvaltainen uudistava muutos ruokajärjestelmässä ja kansalaisten toimijuudessa on välttämätön, ja tulevan ruokastrategian toimeenpanon tulisi käynnistää ja tukea sitä aidosti koko yhteiskunnan tasolla. Transformatiivinen muutos tapahtuu alhaalta ylös ja sisältä ulos, eikä sitä saada vain viljelijöiden toimintaa ohjaamalla. Tämän vuoksi muutoksen tulee lävistää koko ruokajärjestelmä toimijoineen. Kansalaisten kannustaminen uudistavaan yhteistyöhön ja arvostamaan ruokakulttuuriin sekä panostaminen yhteyksien luomiseen erillisyyden sijaan ratkaisee myös järjestelmätason ongelmia, joita ei pystytä ratkaisemaan sektoroitumalla ja ulkoisella pintatason ohjauksella. Tämän lisäksi tarvitaan aitoa tahtotilaa tukea tiloja monimuotoisempaan toimintaan ja sekatiiloihin, sekä mahdollistamalla reilu siirtymä myös taloudellisesti. Tärkeässä roolissa on myös opetus, koulutus ja neuvonta.

Ruokapoliittisesta selonteosta puuttuvat ihmisen sisäisen maailman sekä muun luonnon toimijuuden ulottuvuudet, vaikka juuri toiminnasta syntyy konkretia ja sen takana on päätöksenteko. Luonnon mukaan ottaminen päätöksentekoon vaatii luontokumppanuuden sanallistamista ja julkisten maatalousdiskurssien muuttamista sallivammiksi kuvaamaan sisäisiä prosesseja kuten intuitiota päätöksenteossa, luontoyhteyttä ja muita sisäisiä kokemuksia materialististen ja taloudellisten mittarien rinnalle. Koska esimerkiksi intuitio ja spirituaalisuus päätöksenteossa ovat tabuaiheita, mutta tutkimuksissa todettu keskeisiksi uudistavassa viljelyssä, tulisi ruokastrategian toimeenpanossa huomioida tämänkaltaiset teemat, jotta piiloinen inhimillinen todellisuus voisi olla tuottamassa transformatiivista muutosta.

Ruokapoliittinen selonteko huomioi huoltovarmuutta laaja-alaisesti, mutta jättää marginaaliin inhimillisen kantokyvyn. Hallinnon etäännyminen viljelijän arkirealiteeteista luo erillisyyttä ja epäluottamusta. Ammatin harjoittaminen vaativassa ja alati muuttuvassa toimintaympäristössä on raskasta, eikä kutsumus riitä takaamaan maanviljelyn jatkuvuutta tulevaisuudessa. Siksi ruokakulttuurin on muututtava ruokaa ja sen

1.6.2026 Lausunto RELIEF Uudistavan elämäntavan yhteisö ry

tuottajia arvostavaksi sekä riittävän elannon hankkimisen mahdollistavaksi. Uudistava viljely ottaa huomioon myös tulevat sukupolvet. Viljelijälähtöisenä tapana tuottaa ruokaa se tarjoaa mahdollisuuksia tehdä hyvää tulevaisuutta yhteistyössä luonnon kanssa, sekä vapautta toteuttaa omaa luovuuttaan viljelyssä.

Tämänkaltaisen toimijuus houkuttelee uusia ihmisiä alalle todennäköisemmin kuin tiukat raamit, ulkoinen ohjaus, suuri taloudellinen riippuvuus ja maatalouskemikaaleihin ja luonnon kontrollointiin perustuva työ.

RELIEF on mielellään tulevaisuusvaliokunnan käytettävissä jatkossakin ja antaa lisätietoja sekä osallistuu kuulemistilaisuuksiin.

Tämän lausunto on laadittu yksimielisesti RELIEF Uudistavan elämäntavan yhteisö ry hallituksessa ja sen allekirjoittaa hallituksen puolesta puheenjohtaja Soja Sädeharju.

Soja Sädeharju

1.6.2026 Soja Sädeharju